

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

**SUPREME COURT
OF JUSTICE**

Nr. 171
din 6 iunie 2025

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. A. Lăpușeanu nr. 28

Pe rolul Curții Supreme de Justiție se află cauza civilă nr. 2ra-622/24, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal de organele de urmărire penală și procuratură.

Natalia Țurcan a depus, în temeiul art. 12¹ din Codul de procedură civilă, cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 6, 7, 8, 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

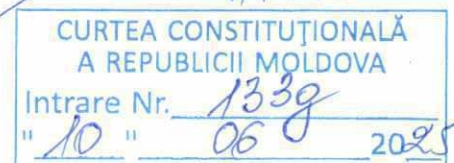
Astfel, Curtea Supremă de Justiție Vă remite conform competenței sesizarea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate depusă de Natalia Țurcan.

Anexă:

1. Sesizarea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate.
2. Încheierea din 29 mai 2025 a Curții Supreme de Justiție.

**Președinta interimară
a Curții Supreme de Justiție**

Oxana Parfeni

101111

CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE

ÎNCHEIERE

cu privire la admiterea cererii depuse de Natalia Țurcan privind ridicarea excepției de neconstituționalitate,

în cauza civilă, intentată la cererea depusă de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal de organele de urmărire penală și procuratură,

la recursul declarat de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan, împotriva deciziei din 23 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău,

*(Dosarul nr. 2ra-622/24
NR. PIGD 2-22086739-01-2ra-16052024)*

Întrunirea condițiilor privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. I. Chironet)
Curtea de Apel Chișinău (jud. I. Secrieru, M. Anton, V. Cotorobai)

29 mai 2025
Textul corespunde originalului

Examinând, în lipsa părților, cererea depusă de Țurcan Natalia privind ridicarea excepției de neconstituționalitate,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,
Oxana Parfeni,
Gheorghe Stratulat, *judcători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 20 iunie 2022, Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan au depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal de organele de urmărire penală și procuratură, și anume a prejudiciului moral în mărime de 100 000 de lei, a costului asistenței juridice în mărime de 259 500 de lei, a cheltuielilor de transport de 15 398, 47 de lei și a cheltuielilor de judecată în sumă de 5 782, 50 de lei.

POZIȚIA INSTANȚEI DE FOND:

2. Prin hotărârea din 22 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost admisă parțial acțiunea depusă de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan și s-a încasat din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Nataliei Țurcan, prejudiciul moral cauzat în mărime de 100 000 de lei și cheltuielile de judecată în mărime de 5 782, 50 de lei. În rest, pretențiile au fost respinse ca neîntemeiate.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

3. La 23 mai 2023, în interiorul termenului legal, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat apel împotriva hotărârii din 22 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

4. La 24 februarie 2023, cu respectarea termenului legal, Procuratura Generală a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe.

5. La 29 mai 2023, în interiorul termenului legal, Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan au depus cerere de apel împotriva hotărârii din 22 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

6. Prin decizia din 23 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan. S-au admis apelurile declarate de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și Procuratura Generală, s-a casat hotărârea din 22 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, și s-a pronunțat o nouă hotărâre prin care s-a respins acțiunea depusă de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan, deoarece reclamanții nu dispun de dreptul adresării în instanță în numele defunctului.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

7. La 16 mai 2024, Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan au depus cerere de recurs, completată prin cererea din 25 martie 2025, împotriva deciziei din 23 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea acesteia, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii instanței de fond cu pronunțarea unei noi decizii de admitere integrală a acțiunii.

8. La 25 martie 2025, Natalia Țurcan, a depus cerere cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, solicitând admiterea cererii cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind exercitarea controlului constituționalității prevederilor art. 6, 7, 8, 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

9. Art.12¹ din Codul de procedură civilă:

„În cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; c)

prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile.

Dacă nu sânt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin.(2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei.

Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărârii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.”

10. Art. 6 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești:

„Dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul:

- a) devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare;
- b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeuri de reabilitare;
- c) adoptării de către instanța judecătorească a hotărârii cu privire la anularea arestului contravențional în legătură cu reabilitarea persoanei fizice;
- d) adoptării, de către judecătorul de instrucție, în condițiile art. 313 alin.(5) din Codul de procedură penală, în privința persoanei achitate sau scoase de sub urmărire penală, a încheierii privind declararea nulității actelor sau acțiunilor organului de urmărire penală sau organului care exercită activitate specială de investigații.”

11. Art. 7 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești:

„n cazurile menționate la art. 3 alin. (1), persoanei fizice sau juridice i se compensează sau i se restituie:

- a) salariul și alte venituri provenite din muncă, ce constituie sursa ei principală de existență, de care a fost privată în urma acțiunilor ilicite;
- b) pensia sau indemnizația a cărei plată a fost sistată ca urmare a arestului ilegal și ținării sub arest;
- c) averea (inclusiv depunerile bănești și dobânzile aferente, obligațiile împrumuturilor de stat și câștigurile aferente) confiscată ori trecută în venitul statului de către instanța judecătorească sau ridicată de organul de urmărire penală, precum și averea sechestrată;
- d) amenzile percepute ca urmare a executării sentinței judiciare și cheltuielile de judecată suportate de persoana fizică în legătură cu acțiunile ilicite;
- e) sumele plătite de ea pentru asistența juridică;
- f) cheltuielile pentru tratamentul ei, tratament determinat de aplicarea față de aceasta a unor acțiuni ilicite (a maltratării);

g) cheltuielile efectuate în legătură cu chemările în organul de urmărire penală, organul procuraturii sau în instanța judecătorească.”

12. Art. 8 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești:

„Cuantumul sumelor de compensare a prejudiciului, prevăzute la art. 7 lit. a), se calculează pornindu-se de la câștigul mediu lunar al persoanei fizice la momentul cauzării prejudiciului, cu aplicarea coeficientului de inflație.

Mărimea prejudiciului cauzat persoanei fizice care și-a ispășit pedeapsa prin muncă neremunerată în folosul comunității se calculează în mărime de pînă la 2 unități convenționale pentru o oră de muncă prestată neîntemeiat în folosul comunității.

Pentru cuantificarea prejudiciului reparabil, câștigul mediu lunar se calculează după cum urmează:

a) persoanelor angajate prin contract de muncă - prin aplicarea modului de calculare a salariului mediu în conformitate cu legislația;

b) persoanelor neangajate prin contract de muncă - prin împărțirea la 12 a sumei venitului total pentru anul precedent;

c) persoanelor care nu au lucrat din motive întemeiate - pornindu-se de la salariul mediu pe țară în anul respectiv.”

13. Art. 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești:

„Persoanei juridice i se repară prejudiciul patrimonial efectiv cauzat, precum și beneficiul neobținut (venitul ratat) în urma acțiunilor ilicite.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

14. Studiind cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale în vederea verificării constituționalității a unei prevederi legale, în raport cu normele de drept relevante speței deduse judecării, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că aceasta urmează a fi admisă, din motivele ce succed.

15. Prin Hotărârea nr. 2 adoptată la 9 februarie 2016 de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova, „Pentru interpretarea articolului 135, alin. (1), lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate) (sesizarea nr.55b/2015)”, s-a decis că în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională. Totodată, s-a dispus că excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu.

16. Conform § 82 -83 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016, pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție Curtea reține că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate. Curtea reține că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82.

17. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție relevă că pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate, cu sesizarea Curții Constituționale, este necesară întrunirea cumulativă a condițiilor imperative prevăzute la art. 12¹ alin. (2) din Codul de procedură civilă, enunțat în prezenta încheiere, care, de altfel, rezultă și din hotărârea nominalizată a Curții Constituționale.

18. În context, obiectul cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile art. 16, 7, 8, 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, care intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție.

19. Excepția este ridicată de către o parte implicată în proces, și anume de către recurenta/reclamanta Natalia Țurcan, iar prevederile menționate sunt aplicabile cauzei, precum și nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile invocate.

20. Conform art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova coroborat cu dispozițiile art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională nr.74 din 10 aprilie 2025, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

21. Completul Curții Supreme de Justiție menționează că cererea privind sesizarea Curții Constituționale privind verificarea constituționalității normelor de drept citate supra, constituie o prerogativă a părții din proces, la caz, a recurente/reclamanta, iar prin ignorarea excepției de neconstituționalitate și rezolvarea speței fără soluționarea prealabilă a excepției de către Curtea Constituțională, judecătorul ordinar ar dobândi prerogative improprii instanței judecătorești, ceea ce este inadmisibil.

22. Din considerentele enunțate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite cererea depusă de Natalia Țurcan, privind sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind exercitarea controlului constituționalității.

23. În conformitate cu art. 12¹ alin. (3), art. 269-270 din Codul de procedură civilă

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite cererea depusă de Natalia Țurcan privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 6, 7, 8, 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

Se remite Curții Constituționale a Republicii Moldova sesizarea depusă de Natalia Țurcan, în vederea examinării constituționalității prevederilor art. 6, 7, 8, 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

Se amână examinarea cauzei în ordine de recurs până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte	/semnătura/	Stela Procopciuc
Judecători	/semnătura/	Oxana Parfeni
	/semnătura/	Gheorghe Stratulat
Copia corespunde originalului		
Judecător		Gheorghe Stratulat

**Sesizare privind excepția de neconstituționalitate
în conformitate cu art. 135 alin (1) lit. a, lit. g) din Constituție**

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE	
ВЫСШАЯ СУДЕБНАЯ ПАЛАТА	
DATA	25 03 2025
DATA	
Nr.	1313
Nr	

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹

A.1. Persoană fizică

1. Nume: Țurcan
2. Prenume: Natalia

A.3. Instanța de judecată

1. Denumirea instanței de judecată/sediu: Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ
2. Judecător/complet de judecată: completul nr. 1, cauza nr. 2ra-622/24
4. Adresa instanței de judecată: mun. Chișinău, str. Petru Rareș, nr. 18
5. Telefonul și e-mail-ul instanței de judecată: (22) 21-87-52, (22) 21-87-55,
e-mail: colegiul.civil@csj.md

¹ Aici, autorul excepției de neconstituționalitate va alege rubrica relevantă, ștergându-le pe celelalte.

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun²

1. Prin sentința Judecătorei Drochia, sediul Rîșcani din 12 iulie 2019 s-a dispus achitarea inculpaților Veaceslav Țurcan și Maxim Belinschi de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 352/1 Cod penal în temeiul art. 390 alin. (1) p.1) Cod de procedură penală pe motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii (dosarul nr. 1-249/17/nr. 26-1-2711-020522017).

2. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 12 februarie 2021 apelul declarat de procuror, a fost respins ca nefondat cu menținerea sentinței fără modificări (dosarul nr. 1a-688/19).

3. La 10 martie 2021 Veaceslav Țurcan a decedat.

4. Prin decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție al Republicii Moldova din 13 octombrie 2021, pronunțate integral la 19 noiembrie 2021, recursul a fost declarat inadmisibil ca fiind vădit neîntemeiat. Astfel, sentința de achitare a fost menținută (dosarul nr. 1ra-1358/2021).

5. La 20 iunie 2022 noi – succesorii lui Veaceslav Țurcan, ne-am adresat în instanță cu acțiunea privind recuperarea prejudiciului moral și material cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal de organele de urmărire penală, de procuratură, solicitând încasarea din bugetul de stat:

- a prejudiciului moral pentru suferințele psihice, inclusiv dăunarea reputației profesionale - 100 000 (una sută mii lei);

- a costului asistenței juridice pentru apărarea lui Veaceslav Țurcan în sumă de 259 500 lei (două sute cincizeci și nouă mii, cinci sute lei);

- a cheltuielilor de transport suportate în sumă de 15 398,47 lei (cincisprezece mii trei sute nouăzeci și opt lei, 47 de bani);

- a cheltuielilor de judecată în sumă de 5 782,50 lei (cinci mii șapte sute optzeci și doi lei, 50 bani), inclusiv 3 000 lei – taxa de stat și 2 782,50 lei – cheltuieli de traducere.

6. La data de 22 mai 2023 Judecătoria Chișinău cu sediul Centru, a emis hotărârea (dosarul nr. 2-13020/22), prin care a fost admisă pretenția privind încasarea prejudiciului moral, în rest, acțiunea a fost respinsă.

7. Hotărârea instanței de fond a fost atacată în instanța de apel de toți participanții procesului.

8. Prin decizia Colegiului civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții de Apel Chișinău din 23 noiembrie 2023 (dosarul nr. 2a-2439/23) a fost respins apelul declarat de noi, admise apelurile Ministerului Justiției RM și a Procuraturii Generale RM, casată

² Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecării instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

hotărârea primei instanțe și a emisă o nouă hotărâre, prin care sa respins acțiunea civilă înaintată de Țurcan Andrei, Țurcan Artur și Țurcan Natalia către Ministerului Justiției, intervenient accesoriu Procuratura Generală privind repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal de organele de urmărire penală și procuratură, "deoarece reclamantii nu dispun de dreptul adresării în instanță în numele defunctului".

9. La 16 mai 2024 am depus recurs la Colegiul civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție. Conform informației disponibile pe site examinarea admisibilității recursului (cauza 2ra-622/24) este numită pentru 28 mai 2025.

C. Obiectul sesizării³

10. Prezenta sesizare are drept obiect de examinare dispozițiile legale cuprinse în Capitolul II din Legea nr. 1545-XIII din 25.02.1998 "Privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești" (în continuare Legea 1545/1998), în raport cu art. art. 1, 4, 8, 16, 20, 21, 23, 26 în coroborare cu art. art. 54 și 114 din Constituție.

11. Mai concret, dispozițiile contestate din Legea nr. 1545/1998 prevăd următoarele.

Capitolul II

Dreptul La Repararea Prejudiciului. Prejudiciul Patrimonial Reparabil Și Determinarea Cuantumului Sumelor De Compensare A Prejudiciului

Art.6.

Dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul:

- a) devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare;*
- b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare;*
- c) adoptării de către instanța judecătorească a hotărârii cu privire la anularea arestului contravențional în legătură cu reabilitarea persoanei fizice;*
- d) adoptării, de către judecătorul de instrucție, în condițiile art.313 alin.(5) din Codul de procedură penală, în privința persoanei achitate sau scoase de sub urmărire penală, a încheierii privind declararea nulității actelor sau acțiunilor organului de urmărire penală sau organului care exercită activitate specială de investigații.*

Art.7.

În cazurile menționate la art.3, persoanei fizice sau juridice i se compensează sau i se restituie:

³ În această parte a formularului se vor menționa prevederile contestate în fața Curții Constituționale, potrivit competenței sale ratione materiae. Aceste prevederi trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

- a) salariul și alte venituri provenite din muncă, ce constituie sursa ei principală de existență, de care a fost privată în urma acțiunilor ilicite;
- b) pensia sau indemnizația a cărei plată a fost sistată ca urmare a arestului ilegal și ținerii sub arest;
- c) averea (inclusiv depunerile bănești și dobânzile aferente, obligațiile împrumuturilor de stat și câștigurile aferente) confiscată ori trecută în venitul statului de către instanța judecătorească sau ridicată de organul de urmărire penală, precum și averea sechestrată;
- d) amenzile percepute ca urmare a executării sentinței judiciare și cheltuielile de judecată suportate de persoana fizică în legătură cu acțiunile ilicite;
- e) sumele plătite de ea pentru asistența juridică;
- f) cheltuielile pentru tratamentul ei, tratament determinat de aplicarea față de aceasta a unor acțiuni ilicite (a maltratării);
- g) cheltuielile efectuate în legătură cu chemările în organul de urmărire penală, organul procuraturii sau în instanța judecătorească.

Art.8.

(1) *Cuantumul sumelor de compensare a prejudiciului, prevăzute la art.7 lit.a), se calculează pornindu-se de la câștigul mediu lunar al persoanei fizice la momentul cauzării prejudiciului, cu aplicarea coeficientului de inflație.*

(2) *Mărimea prejudiciului cauzat persoanei fizice care și-a ispășit pedeapsa prin muncă neremunerată în folosul comunității se calculează în mărime de pînă la 2 unități convenționale pentru o oră de muncă prestată neîntemeiat în folosul comunității.*

(3) *Pentru cuantificarea prejudiciului reparabil, câștigul mediu lunar se calculează după cum urmează:*

- a) *persoanelor angajate prin contract de muncă – prin aplicarea modului de calculare a salariului mediu în conformitate cu legislația;*
- b) *persoanelor neangajate prin contract de muncă – prin împărțirea la 12 a sumei venitului total pentru anul precedent;*
- c) *persoanelor care nu au lucrat din motive întemeiate – pornindu-se de la salariul mediu pe țară în anul respectiv.*

Art.9.

Persoanei juridice i se repară prejudiciul patrimonial efectiv cauzat, precum și beneficiul neobținut (venitul ratat) în urma acțiunilor ilicite.

12. În același timp, prevederile citate mai sus nu enumeră persoanele, care pot cere repararea prejudiciului moral și material, care a fost cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. În special, nu sunt incluși succesorii defunctului, care a pătimit din cauza acțiunilor ilegale a organelor de drept și anume, nu este indicat, dacă succesorii au dreptul să solicite prejudiciul moral din numele defunctului și ce mărime, conform acestei legi. Astfel, Capitolul II din Legea aplicabilă cazului, nu este formulat într-o manieră suficient de

clară.

13. Prin aceste omisiuni se încalcă, în esența sa, următoarele prevederi din Constituția Republicii Moldova.

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(...)

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

- (1) *Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.*
- (2) *Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.*

Articolul 26

Dreptul la apărare

- (1) *Dreptul la apărare este garantat.*
- (2) *Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.*
- (...)

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

- (1) *În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.*
- (2) *Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.*
- (3) *Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.*
- (4) *Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.*

Articolul 114

Înfăptuirea justiției

Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.

14. Alte dispoziții legale relevante din Codul civil al Republicii Moldova:

Art. 19

Repararea prejudiciului

(1) În condițiile legii, persoana lezată într-un drept al ei sau într-un interes recunoscut de lege poate cere repararea integrală a prejudiciului patrimonial și nepatrimonial cauzat astfel.

(2) Se consideră prejudiciu patrimonial cheltuielile pe care persoana lezată le-a suportat sau urmează să le suporte la restabilirea dreptului sau interesului recunoscut de lege încălcat, distrugerea sau deteriorarea bunurilor sale (daună reală), precum și profitul ratat ca urmare a încălcării dreptului sau interesului recunoscut de lege (profit ratat).

(3) Se consideră prejudiciu nepatrimonial (prejudiciu moral) suferințele fizice și psihice, precum și diminuarea calității vieții. În cazul vătămării sănătății, prejudiciul nepatrimonial cuprinde, de asemenea, pierderea sau diminuarea unei capacități a corpului uman (prejudiciu biologic).

(...)

Art. 21

Apărarea drepturilor personale nepatrimoniale

Drepturile personale nepatrimoniale și alte valori nemateriale sînt apărute în cazurile și în modul prevăzut de codul civil și de alte legi, în limita în care folosirea modalităților de apărare a drepturilor civile reiese din esența dreptului încălcat și din caracterul consecințelor acestei încălcări.

Art. 1998

Temeiul și condițiile generale ale răspunderii delictuale

(1) Cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune.

(...)

Art. 2007

Răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată

(1) Prejudiciul cauzat persoanei prin acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată se repară de către stat integral, indiferent de vinovăția persoanei responsabile, în următoarele cazuri:

a) condamnare ilegală, tragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a măsurii preventive sub forma arestului preventiv sau sub forma declarației scrise de a nu părăsi localitatea;

b) aplicare ilegală, în calitate de sancțiune contravențională, a arestului, a muncii neremunerate în folosul comunității;

c) acțiuni sau inacțiuni care au dus, după caz, la:

– constatarea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin hotărâre, a încălcării drepturilor sau libertăților fundamentale ale unei persoane și dispunerea achitării unor sume în beneficiul acesteia;

– pronunțarea unei hotărâri de către o instanță judecătorească națională, ca urmare a condamnării statului de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin care s-a dispus achitarea unor sume din contul statului.

(2) Statul se exonerează de răspundere în cazul când persoana vătămată a contribuit intenționat și benevol la producerea prejudiciului prin autodenunț.

Art. 2178

Clasa întâi de moștenitori legali

(1) Fac parte din clasa întâi de moștenitori legali descendenții defunctului.

(...)

Art. 2179

Clasa a doua de moștenitori legali

(1) Fac parte din clasa a doua de moștenitori legali părinții defunctului și descendenții acestora.

(...)

Art. 2180

Clasa a treia de moștenitori legali

(1) Fac parte din clasa a treia de moștenitori legali bunicii și bunicile defunctului și descendenții acestora.

(...)

Art. 2181

Clasa a patra de moștenitori legali

(1) Fac parte din clasa a patra de moștenitori legali străbunicii defunctului și descendenții acestora.

(...)

Articolul 2182

Clasa a cincea de moștenitori legali

(1) Fac parte din clasa a cincea de moștenitori legali strămoșii mai îndepărtați ai defunctului și descendenții acestora.

(...)

Articolul 2185

Drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor

(1) Soțul supraviețuitor este moștenitor legal și, în concurs cu clasa întâi de moștenitori, are dreptul la 1/4 din masa succesorală, indiferent de numărul descendenților.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁴

15. Art. 8 din Declarația Universală a drepturilor omului din 10.12.1948 prevede: *"Orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce îi sunt recunoscute prin constituție sau prin lege"*. Conform art. 10 al Declarației Universale *"Orice persoană are dreptul, în deplină egalitate, să fie ascultată în mod echitabil și public de un tribunal independent și imparțial, care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva ei"*. În același timp, art. 6 §1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950 garantează accesul liber la justiție, precum și dreptul la un proces echitabil, iar § 2 garantează prezumția de nevinovăție.

16. De asemenea, potrivit art. 12 din Declarația Universală a drepturilor omului *"Nimeni nu va fi obiectul unor imixțiuni arbitrare în viața sa particulară, în familia sa, în domiciliul său ori în corespondență, nici al unor atingeri ale onoarei sau reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor astfel de imixțiuni sau atingeri"*. Totodată, art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale asigură dreptul la viața privată și de familie.

17. Potrivit dreptului comparat, în proiectul Cadrelui Comun de Referință (Draft Common Frame of Reference, DCFR) al Uniunii Europene, dezvoltat de mediul academic din Europa, publicat în 2008⁵ autorii oferă un comentariu util aferent prejudiciilor suferite de persoane terțe rezultate din leziunile sau moartea unei persoane.⁶ Astfel aici juriștii reflectă tendința că majoritatea statelor recunosc regula de a recunoaște cel mai sever impact de a se bucura de buna calitate a vieții și repararea acesteia în cea mai mare măsură posibilă. Mai important e că succesorii legali moștenesc toate drepturile decedatului care ultimul ar fi putut să le exercite când era în viață. Dreptul la compensații pentru prejudiciile pecuniare aparține acestei categorii în egală măsură cu pierderile nepecuniare. Excepție de la această regulă poate fi doar dacă decedatul expres declară refuzul de a înainta careva pretenții pentru compensații.⁷ Mai mult, decedatul transmite prin moștenire și drepturile de a solicita reparații nepecuniare și transmisiunea dreptului dat prin succesiune. O persoană care decedează trebuie cel puțin să conștientizeze că legea nu va închide ochii în fața suferințelor sale în lupta pentru viață. Aceasta înseamnă că legea trebuie să respecte

⁴ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

⁵ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR). Full Edition, Edited by Study Group on a European Civil Code/Research Group on EC Private Law (Acquis Group), München, Sellie, accesibil pe: <<https://sakig.pl/wp-content/uploads/2019/01/dfcr.pdf>>, VI.–6:106.

De asemenea Nota informativă la proiectul LP133/2019 privind modernizarea Codului Civil și modificarea și completarea unor acte legislative, accesibil pe:

<https://www.justice.gov.md/public/files/transparenta_in_procesul_decizional/coordonare/2017/aprilie/Nota_informativ_proiect_amendare_Cod_civil_xxxxxxx.pdf>.

⁶ *Ibidem*, pag. 1322-1323.

⁷ *Ibidem*, pag. 1324.

voința celor care nu reușesc să-și realizeze voința sa înainte de moarte.⁸ Astfel, urmează să interpretăm art. 2162 alin. (3)-(4) Cod Civil și să recunoaștem că dreptul la compensare potrivit Legii 1545/1998 e un drept transmisibil prin natura sa, și nu este legat în mod inseparabil de persoana defunctului iar legea, permite transmiterea de la o persoană la alta. Or, primează regula din art. 10 alin. (2) Codul Civil, drepturile nu se sting doar prin simpla neexercitare.

18. CtEDO anterior a analizat legislația și practica Părților Contractante la CEDO. Astfel, 21 de state, inclusiv Moldova nu au vreun standard al "nevinovăției probate" cu titlu de criteriu pentru oferirea compensațiilor în urma soluțiilor de achitare în procese penale (*cauza Nealon and Hallam v. Regatul Unit [GC], no.32483/19, § 96*). Totodată în multe state Europene prevalează compensarea automată după recunoașterea nevinovăției inculpatului (*cauza Allen v. Regatul Unit no. 25424/09, [GC] § 76*).

19. În mod obișnuit, în cazul în care o persoană a fost cercetată penal o perioadă îndelungată, achitarea inculpatului poate duce la obligarea statului de a oferi despăgubiri conform Legii nr. 1545-XIII din 25.02.1998 "Privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești" (în continuare Legea 1545/1998). Asemenea abordare corespunde și jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului (în continuare, CtEDO) (*cauza Allen v. Regatul Unit no. 25424/09, [GC] § 98-104; cauza Capeau v. Belgia no. 42914/98, § 25*).

20. Însă, situația inculpatului achitat se schimbă în cazul în care inculpatul a decedat după examinarea cauzei în instanța de apel și din acest motiv nu a putut participa apăra interesele în continuare. Fiind achitat el urma să solicite încasarea prejudiciului conform Legii nr. 1545/1998, însă nu poate face acest lucru din motivul care nu depinde de voința lui. De fapt, procesul de încasarea a prejudiciului în baza Legii nr. 1545/1998 este o continuare logică a dosarului penal împotriva inculpatului achitat (*cauza Allen v. Regatul Unit no. 25424/09, [GC] § 98-104, 108, 123*). În acest caz doar succesorii pot reprezenta persoana decedată pentru a acționa în interesele acesteia pentru ai asigura accesul la justiție. Doar succesorii ar putea prelungi procesul în calitate de reprezentanți ai inculpatului decedat, care continuă să fie victima unei încălcări, deoarece violarea în sine continuă. Considerăm că legătură între procesul penal împotriva lui Veaceslav Țurcan și această cauză civilă este dovedită prin necesitatea analizei dosarului primar pentru a ajunge la o soluție în prezenta cauză. Acest fapt este de asemenea sprijinit de concluziile ce reies din precedentul CtEDO stabilit în cauza Allen v. Regatul Unit no. 25424/09, [GC] § 98-104, 108, 123 pentru a activa prezumția de nevinovăție conform art. 6 § 2 CEDO. Or, sarcina probațiunii în procesul civil privind compensația pentru achitarea în cauza penală nu poate fi pur și simplu prin sine însuși inversată (*cauza Capeau v. Belgia no. 42914/98, § 25*).

21. Mai mult, jurisprudența CtEDO de mai multe ori a recunoscut statutul de victimă al rudelor apropiate ale inculpatului, permițându-le acestora să depună o cerere, inclusiv în temeiul art. 6 și art. 8 al Convenției. CtEDO a luat în considerare dacă acestea și-au arătat interesul moral de a exonera defuncta victimă de orice constatare a vinovăției

⁸ *Ibidem*, pag. 1465-1466, VI.-6:106.

(*Nölkenbockhoff v. Germania*, 1987, *Grădina v.* 303; *Moldova*, §§ 2 c. 95 și 97-98; *Akbay și alții v. Germania*, 2020, §§ 73, 80-82) sau în protejarea propriei reputații și a familiei lor (*Brudnicka și alții v. Polonia*, 2005, §§ 27-31; *Armonienė v. Lituania*, § 22908, *Movilla și Polan Torres v. Spania*, 2010, §§ 31-33), sau dacă au manifestat un interes material pe baza efectului direct asupra drepturilor lor pecuniare (*Nölkenbockhoff v. Germania*, 1987, § 33; *Grădinar v. Moldova*, 2008, § 97; *Micallef v. Maltei [GC]*, § 24 c. *Germania*, § 24). De asemenea, a fost luată în considerare existența unui interes general care a necesitat continuarea examinării plângerilor (*Micallef v. Malta [GC]*, 2009, §§ 46 și 50; *Biç și alții v. Turcia (dec.)*, 2006, §§ 22-23; *Akbay și alții v. Germania*, § 8-760).

22. CtEDO a făcut distincție între victimele directe și victimele indirecte. Cu privire la victimele indirecte, s-a admis că, dacă pretinsa victimă a unei încălcări a decedat în timpul procedurilor judiciare, atunci o rudă apropiată sau un moștenitor ar putea continua, în principiu, procedura, pentru că persoana are un interes suficient în cauză (*Magnitskiy și alții v. Rusia*, 27 august 2019, § 278-279). Dacă pretinsa victimă a unei încălcări a decedat înaintea introducerii cererii, o persoană care are interesul legitim necesar în calitate de rudă a defunctului poate depune o plângere privind decesul sau dispariția rudei sale (*Varnava și alții v. Turcia [MC]*, 18 septembrie 2009, § 112). Motivul îl constituie situația deosebită reglementată prin natura pretensei încălcări și prin considerente legate de aplicarea a uneia dintre prevederile fundamentale ale sistemului Convenției (*Fairfield v. Regatul Unit (dec.)*, 8 martie 2005).

23. Potrivit jurisprudenței CtEDO persoanele care ar putea avea calitatea de victimă indirectă și, respectiv, care ar putea fi admise într-un proces ar putea fi, de exemplu: părinții, copiii, frații, surorile, bunicii, nepoții, legatarul universal fără legături de rudenie cu decedatul, partenerul necăsătorit sau partenerul de facto (a se vedea *Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu v. România*, § 97 și jurisprudența citată acolo). În această listă poate fi inclusă și soția victimei decedate (*Huseynova v. Azerbaidjan*, 13 aprilie 2017, § 113).

24. Totodată, CtEDO a stabilit că calitatea de victimă indirectă le poate fi recunoscută mai multor persoane, nu doar unei persoane (*Ramsahai și alții v. Olanda [MC]*, 15 mai 2007, § 1; *Randelović și alții v. Muntenegru*, 19 septembrie 2017, § 83-85).

25. Potrivit CtEDO reprezentanții victimei trebuie să aibă un interes legitim și să aibă o "legătură suficientă" cu victima decedată (*Trivkanović v. Croația*, 6 iulie 2017, § 49-50). Prin urmare, și legislația Republicii Moldova ar trebui să aibă aceeași abordare. Astfel, participarea succesorilor la examinarea cauzelor din numele defunctului este dictată de interesele morale și materiale ale victimei încălcărilor și legăturile strânse cu defunctul.

26. De asemenea, este corect și just ca Statul să răspundă pentru erorile organelor drept, indiferent dacă persoana este vie sau a decedat. În cazul încălcării drepturilor prin acțiunile ilegale ale organelor de drept nu este suficientă doar recunoașterea erorilor comise, ci și acordarea unei despăgubiri pentru a compensa toate urmările negative a erorilor admise. În caz contrar, există pericolul de impunitate și chiar încurajare a ilegalităților din partea organelor de drept, deoarece Statului i-ar fi convenabil decesul victimei. Aceasta ar submina principiul supremației dreptului.

27. În acest sens, în Preambulul Convenției Guvernele semnatare au reafirmat "atașamentul lor profund față de aceste libertăți fundamentale care constituie temelia însăși a justiției și a păcii în lume și a căror menținere se bazează în mod esențial, pe de o parte, pe un regim politic cu adevărat democratic, iar pe de altă parte, pe o concepție comună și un respect comun al drepturilor omului din care acestea decurg".

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁹

28. Acțiunea civilă, care la moment se află la examinare în instanța de recurs, este întemeiată în baza Legii 1545/1998 "Privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești", precum și unor prevederi generale din Codul civil (enumerare mai sus). În timp ce Codul civil face trimitere la legea specială, ea trebuie să definească, într-un mod suficient de clar, cercul persoanelor cărora aceasta li se aplică. Reieșind din structura Legii 1545/1998, asemenea prevederi, cel mai probabil, ar trebui incluse în Capitolul II, care se referă la Dreptul La Repararea Prejudiciului.
29. Pe lângă aceasta, Legea nr. 1545/1998 nu prevede dreptul succesorilor inculpatului achitat să solicite încasarea prejudiciului moral din numele defunctului, dar nici nu exclude acest drept. Această omitere afectează accesul persoanei la acces la justiție, dreptul la un proces echitabil și dreptul la nevinovăție, deoarece procesul de reabilitare a inculpatului nu poate prelungit după deces și în acest caz violarea continuă.
30. Prevederile contestate din Legea 1545/1998 nu întrunesc condițiile calității legii, ce presupun accesibilitatea și previzibilitatea acesteia. În dosarul nostru această neclaritate a legii a dus la emiterea unor hotărâri diametral opuse: prima instanță a admis încasarea prejudiciului moral, iar instanța de apel a respins-o.
31. În jurisprudența Curții Constituționale deja s-a stabilit că, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat în mod clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și pasaje obscure (*HCC nr.6 din 10 martie 2020, § 69; HCC nr.18 din 30 iunie 2020, § 79; DCC nr.3 din 16 ianuarie 2020, § 25*).
32. Totodată, CtEDO a menționat că o normă corespunde exigenței previzibilității atunci când oferă o măsură de protecție împotriva imixtiunilor arbitrare din partea autorităților publice (*Centro Europa 7 S.r.l. și Di Stefano v. Italia [MC], 7 iunie 2012, § 143*).
33. Legea 1545/1998 nu îndeplinește condiția previzibilității legii, deoarece reclamantii nu pot prevedea într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care o conduită le poate implica – interpretarea diferită a legii (*Berardi și Mularoni v. San Marino, 10 ianuarie 2019, § 40; Khodorkovskiy și Lebedev v. Rusia [nr.2], 14 ianuarie 2020, § 570*).
34. Capitolul II din Legea 1545/1998 în redacția actuală cu omisiunile sus-menționate creează incertitudini, de vreme ce și descendenții defunctului (art. 2178 Cod civil), și soțul supraviețuitor (art. 2185 Codul civil) sunt moștenitorii legali. Această omisiune legislativă nu este justificată și afectează drepturile constituționale, prevăzute de art. 1, 4, 8, 16, 20, 21, 23, 26 din Constituție.
35. În altă ordine de idei, Legea 1545/1998 în redacția actuală neagă dreptul

⁹ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerință și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

succesorilor inculpatului achitat să solicite încasarea prejudiciului moral din numele defunctului. Astfel precum Legea 1545/1998 nu corespunde nici unuia din scopurile legitime prevăzute de art. 54 alin.(2) din Constituție: protecția securității naționale, asigurarea bunăstării economice a țării, asigurarea ordinii publice, în vederea prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protecția drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicarea divulgării informațiilor confidentiale și garantarea autorității și imparțialității justiției. Mai mult, aceasta restrânge drepturile fundamentale, care nu pot fi restrânse conform alin. (3) art. 54 din Constituție.

36. În jurisprudența sa Curtea Constituțională a stabilit anterior că, având în vedere relațiile familiale ce derivă dintr-o căsătorie, Curtea admite că soția sau soțul poate avea un interes legitim de a participa la procesul penal, datorită unei "legături suficiente" cu persoana decedată (HCC nr. 12 din 06.04.2021, § 79).

37. De asemenea, CtEDO a statuat recent în cauza Boboc contra Moldovei că copiii și soția reclamantului decedat pot fi acceptați în proces în calitate de victime indirecte. (*Boboc și alții v. Moldova*, 7 June 2022, § 66)

38. Totodată, până la modificarea sau completarea Capitolului II din Legea 1545/1998 de către Parlament, ar putea fi instituită o soluție provizorie, potrivit căreia să fie recunoscut dreptul succesorilor inculpatului achitat să solicite încasarea prejudiciului moral din numele defunctului (*analogic cu HCC nr. 12 din 06.04.2021, § 84*).

G. Declarația și semnătura autorului sesizării¹⁰

38. Declar pe onoare că toate informațiile din prezenta sesizare sunt veridice

Mun. Chișinău

25 martie 2025

Natalia Țurcan

¹⁰ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va declara pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, semnând la final.